

ANTROPOMETRIJSKE KARAKTERISTIKE DECE MLAĐEG ŠKOLSKOG UZRASTA U ODNOSU NA STAVOVE I ANGAŽOVANJE RODITELJA U NJIHOVOJ FIZIČKOJ AKTIVNOSTI

UDK 572.5.087-053.5:[314.6-056.153:796

Nebojša Maksimović, Radenko Matic

Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Lovćenska 16, Novi Sad

Izvod: Istraživanje se bavi stavovima roditelja prema fizičkoj aktivnosti njihove dece, njihovim angažovanjem u njoj, odnosno kako različiti stavovi utiču na participiranje dece u fizičkoj aktivnosti i antropometrijske karakteristike ispitanika. Uzorak ispitanika je obuhvatio 680 dečaka i devojčica iz osnovnih škola sa teritorije Vojvodine. Podaci o fizičkoj aktivnosti su prikupljeni na osnovu upitnika, a u okviru antropometrijskih merenja obuhvaćene su tri mere za procenu potkožnog masnog tkiva (kožni nabori na leđima, trbuhu i nadlaktu-triceps). * Utvrđeno je da nešto slabije izraženi ili negativni stavovi roditelja o fizičkoj aktivnosti, odnosno neangažovanje roditelja u fizičkoj aktivnosti njihove dece, utiču da deca nisu aktivna u radu sportskih organizacija, što naročito doprinosi uvećanju potkožnog masnog tkiva kod devojčica.

Ključne reči: Antropometrijske karakteristike, fizička aktivnost, potkožno masno tkivo, stavovi roditelja

Uvod

Roditelji i članovi porodice mogu da ostvare značajan uticaj na razvoj kultivisane potrebe svoje dece da se bave fizičkim i sportskim aktivnostima time što: 1) deo vremena posvećuju angažovanju u aktivnoj igri ili sportu svoje dece, u prevozu svoje dece do i sa fizičkih aktivnosti i sporta, 2) putem angažovanja u izvođenju sportskih događaja u školi koju njihova deca pohađaju, 3) putem volontiranja u sportskim organizacijama izvan škole u kojima su njihova deca aktivni članovi, 4) putem pružanja finansijske pomoći fizičkim aktivnostima, i 5) učestvovanju u sportu (kupovanjem opreme, plaćanjem članarine ili plaćanjem za trenerske ili instruktorske usluge) svoje dece.

Svi ovi modaliteti participiranja roditelja u fizičkoj aktivnosti ističu ulogu roditelja u poboljšanju fizičke aktivnosti kako svoje dece tako i celokupne porodice. Pozitivnim efektima koji se mogu ostvariti preko fizičke aktivnosti često i roditelji koji nisu njeni ljubitelji prepoznaju u njoj sredstvo koje doprinosi održavanju i pobolj-

* Svi podaci koji su korišćeni u ovom istraživačkom radu su prikupljeni u okviru naučno-istraživačkog projekta Fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja „Antropološki status i fizička aktivnost stanovništva Vojvodine“, koji je finansirao Pokrajinski sekretarijat za nauku i tehnološki razvoj.

šavanju zdravstvenog statusa deteta i veliku snagu u borbi protiv velikih iskušenja ulice kojima su deca izložena.

Istraživanja koja su sproveli Doupona, 2001; Davison et al., 2003; Trost et al., 2003; Norton et al., 2003; pokazala su da običaji i navike roditelja veoma utiču i na navike u fizičkoj aktivnosti njihove dece, kao i da roditeljska podrška dodatno potpomaže formiranju motivacije dece za fizičkom aktivnošću.

Dordićeva (2006) je ispitivala angažovanost roditelja u fizičkoj aktivnosti dece, stavove roditelja prema fizičkoj aktivnosti, kao i razlike u tretmanu dečaka i devojčica. Anketirano je 1869 roditelja dece uzrasta 4 do 11 godina iz vojvođanskih gradova, a dobijeni su sledeći rezultati: a) ni deca ni roditelji u proseku ne ispunjavaju minimalne zdravstvene preporuke vezane za fizičku aktivnost, b) roditelji imaju izrazito pozitivne stavove prema fizičkoj aktivnosti dece, c) postoje određene razlike u angažovanosti roditelja dečaka i devojčica, u korist dečaka, d) pozitivni stavovi roditelja prema sopstvenoj fizičkoj aktivnosti ne transponuju se u aktuelno bavljenje fizičkom aktivnošću.

Problem ovog rada bio je da se utvrdi da li i kako različitost stava roditelja o fizičkoj aktivnosti doprinosi razlikama u antropometrijskim karakteristikama njihove dece.

Metod

Uzorak ispitanika je obuhvatio 772 ispitanika (407 dečaka i 365 devojčica) uzrasta 7-11 godina, nižih razreda u osnovnim školama Novog Sada, Sombora, Zrenjanina, Sremske Mitrovice i Bačke Palanke. Prosečna starost dečaka iznosila je 8.26 decimalnih godina ($SD=1.19$), a devojčica 8.24 ($SD=1.18$). Stavovi roditelja o fizičkoj aktivnosti dobijeni su primenom skale procene koja čini sastavni deo mernog instrumenta za ispitivanje fizičke aktivnosti dece. Korišćena skala procene sastoji se iz sledećih stavova:

Stav 1. Moje dete uživa u bavljenju fizičkom aktivnošću/sportom.

Stav 2. Važno je da se moje dete bavi najmanje 30 minuta.

Stav 3. Važno je da podstičem svoje dete da bude fizički aktivno.

Stav 4. Ja lično uživam u fizičkoj aktivnosti i sportu.

Mišljenje o fizičkoj aktivnosti dece roditelji su izražavali na Likertovoj skali od 1 do 5. Svoje angažovanje u fizičkoj aktivnosti svoje dece izražavali su po učestalosti (frekvencijama) tokom nedelje u posmatranim aktivnostima (od 0 do 7). Kod odgovora roditelja o njihovom mišljenju (stavovima) o fizičkoj aktivnosti dece upoređivane su sledeće grupe: *Grupa 1* - negativan i slab stav sa odgovorima 1 i 2 (veoma se ne slažem i donekle se ne slažem), *Grupa 2* - neutralan stav sa odgovorom 3 (neutralno), *Grupa 3* - pozitivan stav sa odgovorom 4 i 5 (donekle se slažem i veoma se slažem).

Angažovanje roditelja u fizičkoj aktivnosti svoje dece procenjeno je na osnovu sledećih varijabli:

Varijabla 1. Tokom tipične nedelje, koliko dana podstičete svoje dete da vežba, ili da bude fizički aktivno?

Varijabla 2. Tokom tipične nedelje, koliko dana Vi (ili druga odrasla osoba u kući) učestvujete u fizičkoj aktivnosti sa svojim detetom?

Varijabla 3. Tokom tipične nedelje, koliko dana Vi ili drugi član porodice obezbeđujete odvođenje ili prevoz Vašeg deteta do mesta gde može da bude fizički aktivno ili da se bavi sportom?

Kod odgovora roditelja o angažovanju u fizičkoj aktivnosti dece formirane su sledeće grupe:

Grupa 1 - slabo i ispod proseka, sa odgovorima od 0, 1 i 2; *Grupa 2* - prosečno, sa odgovorima 3 i 4; *Grupa 3* - iznad proseka, sa odgovorima 5, 6 i 7.

Antropometrijsko merenje je obuhvatilo mere za procenu potkožnog masnog tkiva koje su primenjene na referentnim tačkama na trbuhu, leđima i na nadlaktici, kaliperom tipa „John Bull“ sa tačnošću od 0,1 mm.

Razlike između grupa koje su formirane u skladu sa frekvencijama odgovora vezanih za angažovanje roditelja u toku nedelje u fizičkim aktivnostima njihove dece, odnosno po intenzitetu stavova roditelja o fizičkoj aktivnosti registrovane su uz pomoć analize varijanse (ANOVA).

Rezultati

Dobijeni rezultati kod ispitanika jasno ukazuju da stavovi roditelja o fizičkoj aktivnosti statistički značajno određuju verovatnoću učešća njihovog deteta u radu sportskih organizacija. U nastavku rada analizirano je da li se subuzorci ispitanika koji su formirani na osnovu stavova roditelja i njihovom angažovanju u fizičkoj aktivnosti razlikuju u potkožnom masnom tkivu. Analiza razlika među grupama je urađena za svaki pol zasebno i prikazana je u tabelama 1 i 2.

Tabela 1. Analiza varijanse antropometrijskih karakteristika dečaka, u odnosu na različitost stavova roditelja o fizičkoj aktivnosti

Table 1. Analysis of variance anthropometric characteristics of boys, in relation on different parents attitudes regarding physical activity

Varijabla Variable	Grupa Group	Stavovi roditelja – Attitude of parents							
		Stav 1. Attitude 1.		Stav 2. Attitude 2.		Stav 3. Attitude 3.		Stav 4. Attitude 4.	
		AS	p	AS	P	AS	p	AS	p
Nabor trbuha Abdominal fold	1	96.2		104.7		85.6		114.5	
	2	162.1	0.13	129.2	0.82	144.7	0.09	129.3	0.28
	3	114.1		115.5		114.9		110.0	
Nabor leđa Subscapular fold	1	67.2		60.2		62.0		78.6	
	2	80.6	0.80	72.1	0.58	83.5	0.14	78.0	0.59
	3	75.8		76.3		75.8		74.8	
Nabor nadlaktka Upper-arm fold	1	80.0		90.0		97.3		104.5	
	2	115.5	0.19	109.2	0.62	118.2	0.04	107.1	0.34
	3	103.2		103.3		102.7		101.7	

Legenda: AS - aritmetička sredina, p - značajnost F-testa na nivou 0.05.

Podsticanje na bavljenje sportom od strane roditelja uslovalo je statistički značajne razlike u kožnom naboru nadlaktka kod dečaka. Ostali ajtemi nisu doprineli razlikama u potkožnom masnom tkivu kod dečaka.

Tabela 2. Analiza varijanse antropometrijskih karakteristika devojčica, u odnosu na grupe sa različitim stavom roditelja o fizičkoj aktivnosti
Table 2. Analysis of variance anthropometric characteristics of girls, in relation on different parents attitudes regarding physical activity

Varijabla Variable	Grupa Group	Stavovi roditelja Attitude of parents							
		Stav 1. Attitude 1.		Stav 2. Attitude 2.		Stav 3. Attitude 3.		Stav 4. Attitude 4.	
		AS	p	AS	p	AS	p	AS	p
Nabor trbuha Abdominal fold	1	168.8		190.5		145.0		166.6	
	2	161.2	0.02	170.6	0.04	152.3	0.45	121.7	0.05
	3	127.2		128.5		130.0		130.2	
Nabor leđa Subscapular fold	1	108.3		123.5		92.0		105.2	
	2	99.0	0.05	105.5	0.03	90.3	0.93	81.3	0.06
	3	85.2		85.3		87.4		86.5	
Nabor nadlakta Upper-arm fold	1	137.1		148.0		117.7		137.5	
	2	141.7	0.00	157.1	0.00	128.5	0.56	113.3	0.03
	3	115.8		116.7		118.2		117.9	

Analiza varijanse kod devojčica (tabela 2) pokazuje da stavovi roditelja o fizičkoj aktivnosti „diskriminišu“ uzorak devojčica u kožnim naborima. Devojčice čiji su roditelji imali pozitivan stav o njihovoj fizičkoj aktivnosti uglavnom su imale niže vrednosti potkožnog masnog tkiva. Za razliku od njih, kod devojčica čiji roditelji imaju negativan stav uočene su nešto više vrednosti na merenim referentnim tačkama. Može se zaključiti da su se roditelji sa pozitivnim stavom više angažovali, podsticali i obezbedili fizičku aktivnost, te na taj način doprineli da devojčice preko učestale fizičke aktivnosti imaju manje potkožnog masnog tkiva. Sa druge strane, nezainteresovani roditelji su svojim negativnim stavom i pasivnim ponašanjem po pitanju fizičke aktivnosti njihovih kćerki doprineli da njihova deca imaju više vrednosti u merama potkožnog masnog tkiva.

Diskusija

Za stimulisanje dece na fizičku aktivnost svakako veliku ulogu ima podrška porodice, koja prihvata sve obaveze koje ova aktivnost nameće. Ovo je odlika aktivnog interesovanja roditelja za ispunjenje detetovih sportskih potreba. Za razliku od njih, neki roditelji zauzimaju pasivan stav i nisu spremni da se podrede dečjim potrebama. Usled nedostatka roditeljske podrške, deci nakon izvesnog vremena u takvoj pasivnoj porodici slabi interesovanje za fizičku aktivnost, a neretko i kreću stramputicom uz vršnjake na ulici ili nekom drugom mestu. Dete koje odrasta u takvoj porodici, usled slabljenja motivacije za sportskim aktivnostima, pokušava da zadobije poštovanje roditelja na osnovu drugih načina (npr. kroz uspeh u školi, poslušnost kod roditelja itd.), trošeći svoj trud na one aktivnosti koje roditelji odobravaju.

Može se smatrati da su dobijeni rezultati u skladu sa mnogobrojnim dosadašnjim istraživanjima (Pahkala et al., 2006; Anderson, & Wold, 1992; Yang et al., 1996; Madić i Popović, 2007a; Madić i Popović, 2007b; Obradović i sar., 2006; Milošević i sar., 2006). Autori u svojim radovima ističu ulogu roditelja kao ulogu fizički aktivnih modela

svojoj deci, te navode da bi roditelji trebalo da učestvuju u vežbanju sa svojom decom kako zbog sopstvenih zdravstvenih koristi, tako i zbog pozitivne uloge modela za svoje dete. Uticaj pozitivnog stava roditelja na fizičku aktivnost dece može se shvatiti kao odrađanje deteta u sredini u kojoj postoje jaki podsticaji za bavljenjem fizičkom aktivnošću kako od roditelja, tako i od njihovih prijatelja i okoline. Ovi podsticaji poboljšavaju aktivno učešće dece u organizovanom radu sportskih školica, rekreativnih klubova itd., što doprinosi smanjenju potkožnog masnog tkiva i boljem zdravstvenom statusu dece.

Uticaj stavova roditelja o fizičkoj aktivnosti, njihovo angažovanje u njoj treba shvatiti individualno, gde se u centru pažnje nalazi odnos roditelj – dete. Ovakav pristup omogućava kvalitetno sagledavanje problema, sa razlikih strana.

Kao bitna zapažanja do kojih se došlo na osnovu ovog istraživanja nameću se sledeća:

da najveći broj roditelja (oko 90 %) ima izrazito pozitivan stav prema učešću njihove dece u fizičkoj aktivnosti i sportu;

kada je reč o njihovoj fizičkoj aktivnosti broj roditelja sa pozitivnim stavom se smanjuje na 70 %, dok je 20 % roditelja imalo neutralan stav;

da su utvrđene razlike u stavovima i angažovanju roditelja prema fizičkoj aktivnosti kod dece koja su aktivna i koja nisu aktivna u organizovanim oblicima fizičke aktivnosti, tako što se od negativnog ka pozitivnom stavu roditelja povećava i participacija njihove dece u fizičkim aktivnostima;

roditelji smatraju da dečaci nešto više uživaju u fizičkoj aktivnosti u odnosu na devojčice, nešto češće učestvuju u fizičkoj aktivnosti sa njima, i češće im obezbeđuju prevoz na mesto gde se mogu baviti sportskim aktivnostima;

pozitivan stav o fizičkoj aktivnosti devojčica kod roditelja, s obzirom na veće šanse da se fizički angažuju, odrazio se na manje vrednosti potkožnog masnog tkiva na merenim referentnim tačkama.

Dobijeni rezultati predstavljaju skroman doprinos autora u ispitivanju odnosa između stavova roditelja, fizičke aktivnosti i antropometrijskih karakteristika njihove dece. Nameće se zaključak da se pozitivnim stavovima roditelja o fizičkoj aktivnosti, kao i sopstvenim angažovanjem u fizičkoj aktivnosti dece, stvaraju neophodni, stimulišući uslovi kod dece za bavljenje fizičkom aktivnošću. Ovakvi povoljni uslovi značajno utiču na fizičku aktivnost kod devojčica, čine je frekventnijom, što doprinosi smanjenju potkožnog masnog tkiva.

Literatura

- Anderssen, N., Wold, B. (1992). Parental and peer influences on leisure time physical activity in young adolescents. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 63(4), 341-348.
- Davison, K.K., Cutting, T.M., Birch, L.L. (2003). Parents' activity-related parenting practices predict girls' physical activity. *Med Sci Sports Exerc* 35, 9, 1589-1595. Dostupno na: <http://www.blackwell-synergy.com/action/doSearch>.
- Đorđić, V. (2006). Roditelji i fizička aktivnost dece predškolskog i mlađeg školskog uzrasta. U: G. Bala (Ur.) *Antropološki status i fizička aktivnost dece i omladine*, 127-134. Novi Sad: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
- Doupona, M. (2001). Influence of some aspects of parental socio-economic status on the attitude towards sports. "Uticaj nekih aspekata roditeljskog socio-ekonomskog statusa na njihove stavove prema sportu". *Kineziologija*, 33, 1, 94-104.

- Madić, D., Popović, B. (2007a). Morfološki i posturalni status dečaka Vojvodine sa aspekta inicijalne selekcije za sportsku gimnastiku "Morphological and postural status of boys in aspect of initial selection for sport gymnastics in Vojvodina". U: G. Bala (Ur.) Antropološki status i fizička aktivnost dece, omladine i odraslih (str. 21-30). Novi Sad: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
- Madić, D., Popović, B. (2007b). Morfološki i posturalni status dečaka Vojvodine sa aspekta inicijalne selekcije za sportsku gimnastiku "Morphological and postural status of boys in aspect of initial selection for sport gymnastics in Vojvodina", Sport Mont, 15, 16, 17, 671-677.
- Milošević, Z., Obradović, B. i Maksimović, N. (2006). Status težine tela devojčica predškolskog uzrasta. XIV međunarodni interdisciplinarni simpozijum „Ekologija, Sport fizička aktivnost i zdravlje mladih“, str. 348-353, Novi Sad.
- Norton D. E., Froelicher E. S., Waters C.M., Carrieri-Kohlman, V. (2003). Parental influence on models of primary prevention of cardiovascular disease in children. Eur J Cardiovasc Nurs, 2, 4, 311-322. Dostupno na: <http://www.blackwell-synergy.com/>
- Obradović, B., Milošević, Z. i Maksimović, N. (2006). Status težine tela dečaka predškolskog uzrasta. XIV međunarodni interdisciplinarni simpozijum „Ekologija, Sport fizička aktivnost i zdravlje mladih“, str. 354-359, Novi Sad.
- Pahkala, K., Heinonen, O. J., Lagström, H., Hakala, P., Sillanmäki, L., Simell, O. (2007). Leisure-time physical activity of 13-year-old adolescents. Scand J Medicine & Science in Sports & Exercise, 17 (324-330). Dostupno na: <http://www.blackwell-synergy.com/action/doSearch>.
- Trost, S.G., Sallis, J.F., Pate, R.R., Freedson, P.S., Taylor, W.C., Dowda, M. (2003). Evaluating a model of parental influence on youth physical activity. Am J Prev Med 25, 4, 277-282. Dostupno na: <http://www.blackwell-synergy.com/>
- Yang X. L., Laakso, L., Telama, R. (1996). Parents' Physical Activity, Socioeconomic Status and Education as Predictors of Physical Activity and Sport among Children and Youths - A 12-Year Follow-Up Study. International Review for the Sociology of Sport, 3(31), str. 273-291. Dostupno i na: <http://online.sagepub.com/cgi/searchresults>.

ANTHROPOMETRIC CHARACTERISTICS OF CHILDREN OF YOUNGER SCHOOL AGE IN RELATION TO ATTITUDES AND ENGAGEMENT OF THEIR PARENTS IN PHYSICAL ACTIVITIES

Summary

This Paper deals with analysis of relations between attitudes of parents towards physical activities of their children, as well as with their own engagement in them, with anthropometrical characteristics of children. Sample of examinees included 680 boys and girls from primary school in territory of Vojvodina. Data about physical activity were collected on the basis of questionnaire, anthropometrics measurement included three measures for evaluation subcutaneous fat tissue (abdominal fold, subscapular fold and upper-arm fold). It was affirmed that lower or negative parents attitude regarding physical activity, or no engagement of parents in physical activities of their children, have impact that children are not active in participation in sports organization, what particularly contributes increasing of subcutaneous fat tissue at girl.

Key words: anthropometric characteristics, physical activity, subcutaneous fat tissue, parents attitudes